

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-
педагогічної роботи
Андрій ПАНТЕЛЕЙМОНОВ

серпень 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
ЕКСКУРСІЙНОЇ ПРАКТИКИ

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____
галузь знань _____ 24 Сфера обслуговування _____
(шифр і назва)
спеціальність _____ 242 Туризм _____
(шифр і назва)
освітня програма _____ Туризм, Міжнародний туристичний бізнес _____
(шифр і назва)
спеціалізація _____
(шифр і назва)
вид дисципліни _____ обов'язкова _____
(обов'язкова/ за вибором)
факультет Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2021/2022 навчальний рік

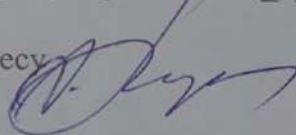
Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від “_27_” __серпня_ 2021 року, протокол №_1_

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: канд. іст. наук, доцент Н. В. Аксьонова
канд. економ. наук, ст. викладач І. О. Панова
канд. економ. наук, доц. Л. В. Кучерук
канд. іст. наук, доцент М. Ю. Онацький
канд. економ. наук, доц. Г. В. Довгаль

Програму схвалено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства
Протокол від “_26_” __серпня_ 2020 року, протокол №_1_

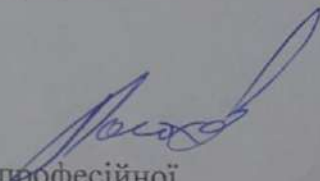
Завідувач кафедри туристичного бізнесу
та країнознавства

Анатолій ПАРФІНЕНКО

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної
програми «Туризм»

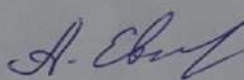
Гарант освітньо-професійної
програми «Туризм»

Іван ПОСОХОВ

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної
програми «Міжнародний туристичний бізнес»

Гарант освітньо-професійної
програми «Міжнародний
туристичний бізнес»

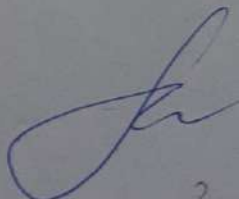

Олена ЄВТУШЕНКО

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від “26” __серпня_ 2020 року №_1_

Голова науково-
методичної комісії

Лариса ГРИГОРОВА-БЕРЕНДА

ступ

Програма екскурсійної практики навчання складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напряму підготовки спеціальності 242 – «Туризм».

Екскурсійна практика є обов'язковим компонентом програми підготовки фахівців із вищою освітою. Практика студентів передбачає безперервність та послідовність її проведення у разі одержання необхідного обсягу практичних знань і умінь відповідно до стандартів освіти.

1. Опис екскурсійної практики

1.1 Мета екскурсійної практики - формування у студентів системи професійних компетенцій з використання основ організації туризму, у розрізі екскурсійної справи та анімаційної справи, методів її організації та проведення для ефективного господарювання на рівні основної ланки суспільного виробництва послуг – туристичного підприємства; набуття необхідної сукупності теоретичних і практичних знань для вирішення конкретних організаційних завдань на сучасному етапі розвитку туристичної галузі.

1.2 Основні завдання екскурсійної практики:

- оволодіння знаннями з організації екскурсійного обслуговування в індустрії туризму;
- засвоєння студентами теоретичних основ екскурсійної справи: сутності екскурсії, її основних ознак та функцій, класифікації екскурсій, формування екскурсійної тематики;
- виявлення основних напрямів і тенденцій розвитку екскурсійного обслуговування в сучасних умовах;
- набуття студентами навичок роботи з нормативними матеріалами щодо організації екскурсійної діяльності в туристичній індустрії;
- ознайомлення з методичними прийомами підготовки та проведення екскурсій, технологією створення нової екскурсії;
- особливостями застосування методичних прийомів показу, розповіді та руху під час екскурсії;
- визначення шляхів удосконалення професійної майстерності екскурсоводів, забезпечення якості екскурсійних послуг;
- опанування основами методики організації екскурсійного обслуговування різних категорій туристів і екскурсантів.

Формування наступних загальних компетентностей:

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя

ЗК 3. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо

ЗК 4. Здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу

ЗК 5. Прагнення до збереження навколишнього середовища

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

ЗК 7. Здатність працювати в міжнародному контексті

ЗК 8. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій

ЗК 9. Вміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми

ЗК 10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово

ЗК 12. Навички міжособистісної взаємодії

ЗК 13. Здатність планувати та управляти часом

ЗК 14. Здатність працювати в команді та автономно

Формування наступних фахових компетентностей:

- ФК1. Знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності
- ФК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
- ФК 3. Здатність аналізувати рекреаційнотуристичний потенціал територій
- ФК 4. Здатність аналізувати діяльність суб'єктів індустрії туризму на всіх рівнях управління
- ФК 5. Розуміння сучасних тенденцій і регіональних пріоритетів розвитку туризму в цілому та окремих його форм і видів
- ФК 6. Розуміння процесів організації туристичних подорожей і комплексного туристичного обслуговування (готельного, ресторанного, транспортного, екскурсійного, рекреаційного)
- ФК 7. Здатність розробляти, просувати, реалізовувати та організовувати споживання туристичного продукту
- ФК 8. Розуміння принципів, процесів і технологій організації роботи суб'єкта туристичної індустрії та її підсистем
- ФК 9. Здатність забезпечувати безпеку туристів у звичайних та складних форс-мажорних обставинах
- ФК 10. Здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал
- ФК 11. Здатність використовувати в роботі туристичних підприємств інформаційні технології та офісну техніку
- ФК 12. Здатність визначати індивідуальні туристичні потреби, використовувати сучасні технології обслуговування туристів та вести претензійну роботу
- ФК 13. Здатність до співпраці з діловими партнерами і клієнтами, уміння забезпечувати з ними ефективні комунікації
- ФК 14. Здатність працювати у міжнародному середовищі на основі позитивного ставлення до несхожості до інших культур, поваги до різноманітності та мультикультурності, розуміння місцевих і професійних традицій інших країн, розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці
- ФК 15. Здатність діяти у правовому полі, керуватися нормами законодавства
- ФК 16. Здатність працювати з документацією та здійснювати розрахункові операції суб'єктом туристичного бізнесу

1.3. Характеристика екскурсійної практики

Кількість кредитів: 5.

Загальна кількість годин: 150

Вид контролю: залік

1.4. Заплановані результати практики (рівень знань, умінь, навичок, яких студенти мають досягти на кожному етапі практики)

Студенти повинні знати:

- напрями розвитку підприємств екскурсійної індустрії;
- способи збору інформації та виділення об'єктів, необхідних для діяльності екскурсійних організацій;
- принципи виявлення потенційних партнерів екскурсійних організацій та основні напрями їхньої діяльності;
- методи обслуговування в екскурсійній справі (враховуючи специфіку різних груп населення);
- організацію рекламної діяльності екскурсій та принципи формування рекламних матеріалів.

Студенти повинні вміти:

- проектувати процес обслуговування туристів;
- застосовувати окремі методичні прийоми ведення екскурсії;
- застосовувати техніку ведення екскурсії;
- розробляти контрольний текст екскурсії;
- розробляти різні види екскурсій з урахуванням пізнавальних потреб екскурсантів;
- аналізувати потреби групи екскурсантів і використовувати необхідні форми роботи з ними;

- самостійно підготувати екскурсію і комплект документів до неї;
- розробляти і проводити екскурсії;
- аналізувати запропоновану екскурсію; аналізувати результати екскурсії
- вміти
- працювати у складі групи над створенням нової екскурсії;
- розробляти різні види екскурсій з урахуванням пізнавальних потреб індивіда на підставі знань екскурсійних ресурсів рекреаційного комплексу, культури, релігії, існуючих технологій розробки екскурсійної програми, методик проведення екскурсій;
- організовувати та планувати екскурсійну діяльність;
- готувати контрольний та індивідуальний тексти екскурсії;
- розробляти та проводити екскурсії;
- користуватись основними прийомами проведення екскурсій;
- складати технологічну карту екскурсії;
- знати принципи екскурсійного обслуговування різних верств населення, вітчизняних та іноземних туристів;
- складати конспекти, тези, історичні довідки; відповідати на питання за темою екскурсії;
- проводити екскурсію; забезпечити безпеку учасників екскурсії.
- володіти технологією організації нової екскурсії;
- мати навички проведення та організації екскурсійної діяльності.

Поведінкові компоненти:

- готовність до саморозвитку;
- готовність до розвитку творчих здібностей;
- готовність до активних дій;
- готовність до самостійної та командної роботи;
- готовність до творчої діяльності та моделювання практичних ситуацій;
- готовність до критичного, позитивного сприйняття різноманітних думок.

Комунікація:

- активна участь в командній роботі;
- побудова ефективної взаємодії між членами групи та встановлення комунікаційних зв'язків з іншими групами;
- презентація своїх позицій та ведення діалогу щодо розгляду проблемного питання;
- підтримка позитивного настрою в групі.

Автономність та відповідальність:

- здатність приймати рішення та самостійно планувати свій професійний розвиток;
- здатність самостійно виконувати завдання та нести за це відповідальність.
- здатність з повагою ставитися до місцевих жителів, їх звичаїв і традицій;
- здатність зберігати довкілля, дбайливо ставитися до об'єктів природи, пам'яток історії, культури.

Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми студенти повинні досягти таких результатів навчання

ПРН1. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів.

ПРН2. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук.

ПРН3. Знати і розуміти основні форми і види туризму, їх поділ.

ПРН5. Аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал території.

ПРН6. Застосовувати у практичній діяльності принципи і методи організації та технології обслуговування туристів.

ПРН7. Розробляти, просувати та реалізовувати туристичний продукт.

- ПРН8. Ідентифікувати туристичну документацію та вміти правильно нею користуватися.
- ПРН9. Організовувати процес обслуговування споживачів туристичних послуг на основі використання сучасних інформаційних, комунікаційних і сервісних технологій та дотримання стандартів якості і норм безпеки.
- ПРН10. Розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта туристичного бізнесу та окремих його підсистем (адміністративно- управлінська, соціально-психологічна, економічна, техніко-технологічна).
- ПРН11. Володіти державною та іноземною (ними) мовою (мовами), на рівні, достатньому для здійснення професійної діяльності.
- ПРН12. Застосовувати навички продуктивного спілкування зі споживачами туристичних послуг.
- ПРН14. Проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття.
- ПРН15. Проявляти толерантність до альтернативних принципів та методів виконання професійних завдань.
- ПРН16. Діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості.
- ПРН17. Управляти своїм навчанням з метою самореалізації в професійній туристичній сфері.
- ПРН18. Адекватно оцінювати свої знання і застосовувати їх в різних професійних ситуаціях.
- ПРН19. Аргументовано відстоювати свої погляди у розв'язанні професійних завдань.
- ПРН20. Виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання.
- ПРН21. Приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності.
- ПРН22. Професійно виконувати завдання в невизначених та екстремальних ситуаціях

2. Зміст та організація проведення екскурсійної практики

Проведення установчої конференції

На настановній конференції керівник практики від університету проводить інструктаж студентів з техніки безпеки. якщо практика проводиться на базі музейного закладу або туристичної фірми, то студенти в період практики підкоряються внутрішньому трудовому розпорядку даної установи. Студенти ознайомлюються з правилами заповнення щоденника практики, який є обов'язковим для проходження практики. Керівник практики детально знайомить з планом практики, місцями зупинок, вартістю вхідних квитків в музеї. Також перед виїздом студенти з викладачем детально обговорюють і обирають індивідуальні завдання, які потрібно виконувати студентам під час практики. Студентам надається план для групових завдання, в якому потрібно розробити власну екскурсію на задану тему.

Польовий етап

Цей етап передбачає проведення практики за затвердженими маршрутами, обов'язковими складовими вивчення та дослідження яких є:

- вивчення досвіду проведення екскурсій професійними екскурсоводами;
- детальний аналіз прослуханих екскурсій на маршруті;
- проведення самостійної попередньої підготовленої екскурсії.

Студенти мають перейняти майстерність екскурсовода, відслідкувати використані екскурсоводом методичні прийоми ведення екскурсії, дотримання техніки проведення екскурсії, виявити розкриття композиції (розміщення, послідовність, і співвідношення структурних частин екскурсії: підтем основних питань, вступу та завершальної частини), оцінити мову екскурсовода. Необхідно звернути увагу на класифікаційні ознаки екскурсії.

Під час польового етапу практики керівники залучили студентів до виконання групових завдань на досліджуваних об'єктах. Підготовка будь-якої екскурсії ґрунтується на матеріалах попереднього досконалого вивчення екскурсійних можливостей певного населеного пункту чи туристично-привабливої території.

Перелік виконуваних студентами робіт у період екскурсійної практики

1. Складання списків літератури та бібліографії для підготовки екскурсії.
2. Складання екскурсійного маршруту.
3. Складання технологічної карти екскурсії.
4. Складання контрольного тексту екскурсії.
5. Підготовка рекламної презентації екскурсії.
6. Створення відеоролика з презентації основних об'єктів показу екскурсії.

Ознайомитися з комп'ютерною інформаційно-довідковою базою даних екскурсійної справи

- вивчити систему накопичення інформаційних матеріалів з екскурсійної справи;
- дослідити особливості наявної інформаційно-довідкової бази в мережі Інтернет з надання екскурсійних послуг екскурсоводами;
- проаналізувати ефективність роботи та зручність у користуванні сайтів екскурсійних бюро; виявити недоліки;
- дослідити електронні веб-ресурси екскурсійних маршрутів.

Ознайомитись та засвоїти основні методи обслуговування клієнтів у туристичній організації

- ознайомитися з основними методами обслуговування клієнтів під час екскурсії;
- навчитися презентувати до уваги потенційних клієнтів «асортимент» екскурсійних продуктів;
- засвоїти правила поведінки у роботі з клієнтами; навчитися доброзичливо, тактовно, толерантно і дипломатично відповідати на запитання екскурсантів.

Вивчити технологію створення, управління якістю та «асортимент» екскурсійного продукту

- закріпити на практиці основні елементи та етапи формування екскурсійного продукту;
- вивчити особливості організації екскурсійного обслуговування туристів;
- вивчити схеми «доставки» екскурсійного продукту до споживачів;

- проаналізувати сутність короткострокових заохочувальних заходів, що сприяють відвідуванню екскурсій;
- виявити інноваційні форми реалізації екскурсійних продуктів.

Дослідити основні напрямки організації дозвілля туристів та особливості формування анімаційних програм відпочинку у екскурсійній галузі

- дослідити процес розробки програми перебування туристів під час екскурсії;
- вміти розробити програму відвідування туристами комплексної екскурсії;
- виявити методику впровадження анімаційних програм відпочинку у структуру презентованого екскурсійного продукту.

Вивчити туристичну документацію; ознайомитись з механізмом укладанням угод

- визначити особливості страхування туристів, що перебувають на екскурсії;
- охарактеризувати способи поєднання і чергування екскурсій, що використовуються на даному підприємстві;
- прослідкувати аспекти підготовки керівників туристичних груп, що відповідають за забезпечення умов контракту про надання туристам замовлених і сплачених послуг;
- вивчити особливості укладання угод між постачальниками послуг.

3. Положення про практику

Фахові практики можуть проходити за розробленими маршрутами у вигляді експедицій, екскурсій на території Слобожанщини з подальшою камеральною обробкою результатів у структурних підрозділах університету. Базою проведення практики є кафедра туристичного бізнесу і країнознавства.

Контроль за якістю проходження екскурсійної практики студентів здійснюють керівники практики від кафедри і завідувач кафедри. На кафедрі консультують студентів з усіх розділів програми практики, проводять індивідуальні і групові консультації по збору необхідної інформації, документації, виконання індивідуального завдання, складанню звіту.

Основні обов'язки практикантів:

- до початку практики ознайомитись з програмою практики, отримати від керівника практики документи та консультації щодо їх оформлення, пройти інструктаж з БЖД;
- своєчасно прибути на місце проходження практики;
- пройти на базі практики інструктаж з техніки безпеки і протипожежної безпеки, суворо дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії, правил внутрішнього розпорядку та поведінки на базі практики;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики;
- знати зміст робочої програми практики, індивідуальне завдання;
- вести щоденник практики згідно встановлених вимог;
- відвідувати консультації та подати у встановлений термін на кафедру письмовий звіт про виконання програми та індивідуального завдання практики.

Обов'язки керівників практики:

- здійснювати безпосереднє керівництво практикою;
- співпрацювати з надавачами екскурсійних послуг щодо їх готовності до прибуття студентів та відпрацювання програмних завдань;
- забезпечувати проведення всіх організаційних заходів перед виходом студентів на практику: інструктаж про порядок проходження практики та з техніки безпеки життєдіяльності, оформлення студентам необхідних документів (скерування, робочої програми, щоденника, індивідуального завдання, методичних рекомендацій);
- інформувати студентів про систему звітності з практики (подання письмового звіту і його захист);
- визначати групове завдання згідно переліку;
- контролювати забезпечення відповідних умов праці студентів та проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці і техніки безпеки;

- забезпечувати високу якість проходження практики згідно з програмою.

4. Колективні завдання з екскурсійної практики

Колективні завдання включається у робочу програму з метою надбання студентами під час практики умінь та навичок самостійного розв'язання виробничих, наукових або організаційних завдань з урахуванням вимог замовників-роботодавців. Виконання одного або декількох індивідуальних завдань активізує діяльність студентів, розширює їх світогляд, підвищує ініціативу і робить проходження практики більш конкретним і цілеспрямованим.

Виконання індивідуального завдання «Розробка тематичної екскурсії» передбачає наступні етапи:

1. Визначення мети і завдань екскурсії.
2. Вибір теми.
3. Відбір літератури і складання бібліографії.
4. Визначення інших джерел екскурсійного матеріалу.
5. Відбір і вивчення екскурсійних об'єктів. Створення картки об'єкта.
6. Упорядкування маршруту екскурсії.
7. Об'їзд або обхід маршруту.
8. Підготовка контрольного тексту екскурсії.
9. Комплектування «Портфеля екскурсовода».
10. Визначення методичних прийомів проведення екскурсії.
11. Визначення техніки ведення екскурсії.
12. Складання Технологічної карти екскурсії.
13. Складання контрольного тексту.
14. Прийом (здача) екскурсії
15. Затвердження екскурсії.

Звіт має включати розроблення відповідної технологічної документації, а саме:

1. Список джерел і літератури на відповідну тему екскурсії – книги, брошури, статті, що були використанні при підготовці екскурсії.

2. Картки (паспорти) об'єктів, включених до маршруту: відомості, що характеризують кожен екскурсійний об'єкт (назва об'єкта, його вид, події, що з ним пов'язані, місцезнаходження, стислий опис, час створення та творців об'єкта, джерела інформації про цей екскурсійний об'єкт).

3. Схему (карту) маршруту – на окремому аркуші показаний шлях проходження екскурсійної групи. Позначені початок і кінець маршруту, об'єкти показу, місця для їхнього спостереження, транспортні зупинки для виходу групи до об'єктів. Подається як у Додатках до звіту – не менше 10 об'єктів показу для кожної тематичної екскурсії.

4. Контрольний текст – підібраний й уточнений (перевірений) екскурсійний матеріал, що розкриває тему. Зміст тексту розкриває підтеми й основні питання, слугує основою для індивідуальних текстів, відповідно до методичної розробки, структури екскурсії, її маршруту. Тут представлена характеристика об'єктів і подій. Містить вступ, основну частину, висновок, логічні переходи.

5. Портфель екскурсовода – папка з фотографіями, схемами, картами, кресленнями, малюнками, репродукціями, копіями документів, зразки продукції підприємств, інші наочні посібники. Створюється як окремий Додаток на кожну тему

6. Технологічну картку екскурсії – це рекомендації щодо проведення екскурсії. Вказуються методичні прийоми показу і розповіді, визначається послідовність демонстрації об'єктів, наочних посібників, розкривається техніка проведення екскурсії з урахуванням диференційованого підходу до екскурсантів.

Результатом виконання завдань даного етапу практики є підготовка екскурсії, яка включає наступні документи:

- 1) технологічна карта екскурсії;
- 2) картка об'єкта – 10-12 відібраних об'єктів;
- 3) Контрольний текст екскурсії;

4) «Портфель екскурсовода» як окремий додаток у звіті.

5) Список джерел і літератури з темою екскурсії.

Для створення нової тематичної екскурсії об'єднання студентів у групи з 2-3 осіб, які готують сумісно підсумковий Звіт з проходження екскурсійної практики. Студенти в підгрупах визначають форму проведення екскурсії. Після цього здійснюють упорядкування маршруту екскурсії, об'їзд або обхід маршруту. Робоча група розробляє контрольний текст тематичної екскурсії і подає його у другому розділі звіту.

5. Вимоги до звіту з екскурсійної практики

Звіт здається у друкованому вигляді та повинен мати обов'язкові складові частини, що розташовуються у наступній послідовності:

- 1) титульний аркуш;
- 2) зміст (містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів);
- 3) вступ;
- 4) теоретичний розділ;
- 5) практичний розділ;
- 6) висновки;
- 7) список джерел і літератури
- 8) Додатки, які обов'язково містять схему маршруту екскурсії, картки усіх об'єктів-показів тематичної екскурсії, матеріали «портфеля екскурсовода».

Обсяг звіту повинен складати до 75-80 друкованих сторінок тексту, що прошиті швидкозшивачем. Текст набирається на комп'ютері на стандартних аркушах формату А4 (210х297 мм) без рамки. Текст роботи друкується з використанням шрифтів текстового редактора Word (Times New Roman) 14 кеглем, міжрядковий інтервал – 1,5. Шрифт друку повинен бути чітким, чорного кольору. Щільність тексту повинна бути однаковою. Текст дослідження необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: з лівого боку – 30 мм, з правого – 1 мм, зверху – 20 мм, знизу – 20 мм, абзац – 1 мм. Не допускається будь-які підкреслювання, виділення за текстом, окрім вказаних у представлених рекомендаціях. Вирівнювання тексту для заголовків – по центру, для основного матеріалу – по ширині. Нумерація сторінок роботи наскрізна. Першою сторінкою є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші, на змісті, на додатках та на сторінці зі списком використаної літератури номер сторінки не ставлять, але всі вони включаються до загальної нумерації. Номер сторінки проставляють у правому верхньому куті сторінки арабськими цифрами без крапки в кінці. У роботі допускаються тільки загально прийняті скорочення слів: ЄС, ООН тощо.

Текст роботи розбивається на розділи і підрозділи, які повинні мати порядкові номери. Розділи основної частини нумеруються арабськими цифрами в межах всієї роботи. Підрозділи нумеруються двома арабськими цифрами: перша цифра означає номер розділу, друга — номер підрозділу, наприклад: 2.3. (другий розділ, третій підрозділ). Перенесення частини слова в назві не допускається. Перед назвою підрозділу витримується інтервал в один рядок. Заголовки підрозділів пишуться жирним шрифтом, вирівнювання — по центру. Крапка після назв розділів, підрозділів, таблиць, діаграм, графіків тощо не ставиться.

Всі ілюстрації (схеми, графіки, діаграми, креслення та ін.) іменуються рисунками, в тексті вони іменуються словом «Рис. 1.1.», з позначенням номера розділу і номера таблиці в його межах.

Всі таблиці повинні мати назви, що характеризують їх зміст. В правому верхньому кутку над найменуванням таблиці пишеться слово «Таблиця 2.3» з позначенням номера розділу і номера таблиці в його межах. Назва таблиці пишеться над таблицею, вирівнювання — по ширині. Таблиці приведені в додатку, нумеруються як додатки. Заголовки в рядках таблиці слід писати стисло і зрозуміло, без скорочень слів. У графах таблиці обов'язково вказуються одиниці вимірювання. До кожної таблиці дається примітка з посиланням на джерело, звідки взяті цифрові дані. Крапка після назви таблиць не ставиться. При перенесенні таблиці на наступну сторінку стовпці нумерують і

повторюють їх нумерацію на наступній сторінці. Заголовок таблиці не повторюють, пишуть: «Продовження таблиці 2.3».

Усі приведені в звіті цитати, перефразовані положення і цифрові дані, отримані іншими авторами, повинні мати посилання на джерела. Посилання приводяться після згадки джерела або цитати з нього, для цього проставляють укладений в квадратні дужки порядковий номер, під яким це видання значиться в списку літератури, номер тому і сторінки, наприклад: [21, т. 3, с. 25].

Бібліографічний список складений за абеткою нумерується від першої до останньої назви. Підзаголовки до окремих типів документів не робляться, кожний документ нумерується окремо.

Матеріали, отримані студентом, можуть бути використані для виконання курсової і дипломної роботи/проекту, для підготовки доповіді, статті тощо (за узгодженням з кафедрою та базою практики).

6. Підбиття підсумків екскурсійної практики

Публічний захист звітів практики відбувається з використанням мультимедійних презентацій. Звіт з практики захищається студентами публічно. Для захисту практики призначається комісія, до складу якої входять керівники практики від вищого навчального закладу і, за можливості, від баз практики, викладачі кафедри. Термін засідання комісії із захисту практики встановлюється факультетським керівником практики і узгоджується з завідувачем кафедри.

7. Методи контролю та схема нарахування балів

Критерії оцінювання результатів екскурсійної практики

Викладач-керівник практики перевіряє якість і своєчасне складання звіту. Про порушення графіку виконання завдання програми повідомляє зав. кафедри. Загальна оцінка за практику вноситься в залікову відомість за підписом групового керівника після перевірки робочої документації всіма керівниками за наявності їхніх підписів на титульному аркуші звіту з практики та у щоденнику практики.

Екскурсійна навчальна практика студентів оцінюється в 100 балів, які студент може набрати під час проходження практики – 100, з яких:

20 балів – заповнення щоденника практики;

50 балів – розробка нової екскурсії у вигляді звіту;

20 балів – підготовка відеоролика основних об'єктів показу нової екскурсії;

10 балів – захист практики у вигляді рекламної презентації нової екскурсії

Критерії оцінки професійної майстерності під час презентації звітів

	Параметри	Критерії оцінки
1	Рівень взаємодії студентів у групі під час підготовки екскурсії	Високий, середній, недостатньо високий, низький рівень
2	Підготовка контрольного тексту	Науковість, послідовність, логічність викладання матеріалу
3	Комплектація «портфеля екскурсовода»	Достатнє використання ілюстративного матеріалу, недостатнє (неповне) використання ілюстративного матеріалу, ілюстративний матеріал не використовувався
4	Підготовка карток об'єктів показу	на високому, середньому, низькому рівні
5	Правильне оформлення списку джерел і літератури	на високому, середньому, низькому рівні

Загальні результати екскурсійної практики оцінюються на:

90-100 балів, якщо студент/ка постійно відвідував/ла місця практики, а також тренінги, у щоденнику опрацьовані всі завдання практики у відповідності з вимогами, наявна позитивна

характеристика керівників практики, студент/ка вільно володіє матеріалом і відповідає на всі запитання під час захисту результатів практики;

70-89 балів, якщо студент/ка постійно відвідував/ла місця практики, а також тренінги у щоденнику опрацьована основна частина завдань практики у відповідності з вимогами, наявна позитивна характеристика керівників практики, студент/ка володіє матеріалом і відповідає на більшість запитань під час захисту результатів практики;

50-69 балів, якщо студент/ка не регулярно відвідував/ла місця практики, а також тренінги та до нього були претензії з боку керівників практики щодо сумлінності або вчасності виконання доручень, у щоденнику опрацьована лише частина завдань практики, наявна позитивна характеристика керівників практики, студент/ка орієнтується в матеріалі і відповідає на запитання під час захисту звітів;

1-49 балів практика вважається не зарахованою, якщо студент фактично не відвідував місця практики, а також тренінги без поважних причин, не виконуючи завдань керівників практики, студент слабо або зовсім не орієнтується в матеріалі і не відповідає на запитання під час захисту результатів практики.

Якщо студент/ка отримає оцінку «не зараховано», він/вона повинен/на отримати нове завдання щодо тематичної екскурсії і виконати його повторно самотужки.

Студент, який отримав незадовільну оцінку з практики, за рішенням деканату факультету може бути поданий на відрахування з університету.

Сумарна оцінка за практику виставляється за такою системою:

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за дворівневою шкалою
	для заліку
90-100	зараховано
80-89	
70-79	
60-69	
50-59	
1-49	не зараховано

8. Рекомендована література

1. Architectural tourism: site seeing, itineraries and cultural heritage by Shelly Hornstein, Lund Humphries, London, UK, 2020, 192 p.
2. Cultural and heritage tourism: an introduction by Dallen J. Timothy, Bristol, UK, Channel View Publications, 2020, 576 p.
3. Альтгайм Л. Б. Основи музейної та екскурсійної діяльності. Курс лекцій / Л. Б. Альтгайм. – Тернопіль : Тернопільський нац. пед. університет імені В. Гнатюка, 2007. – 113 с.
4. Бабарицька В. Екскурсознавство і музеєзнавство: навчальний посібник / В. Бабарицька, А. Короткова, О. Малиновська. – 2-ге, перероб. і доп. – Київ : Альтерпрес РА, 2012. – 444 с.
5. Боева А. Ф. Творческий процесс создания новых экскурсий: поиски и находки / А. Ф. Боева // Пилигримы Крыма-99. – Симферополь: Крымский архив, 2005. – Т. 2. – 212 с.
6. Воронина А. Б. Организация экскурсионных услуг / А. Б. Воронина. – Симферополь : Сонат, 2008. – 200 с.
7. Галасюк С. С. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності: навчальний посібник / С. С. Галасюк, С. Г. Нездоймінов. – Київ : Центр учбової літератури, 2013. – 178 с.
8. Голубничая С. Н. Основы экскурсионного дела. Учебник / С. Н. Голубничая. – Донецк : Институт турбизнеса, 2003. – 214 с.
9. Державне агентство України з туризму та курортів. Офіційний сайт. – URL: www.tourism.gov.ua
10. Драпушко Р. Г. Законодавче забезпечення розвитку туризму // Туристичний потенціал України: стан, проблеми та перспективи розвитку / Р. Г. Драпушко. – Київ, 2007. – С. 66-104.

11. ДСТУ EN 15565:2016 (EN 15565:2008, IDT) Туристичні послуги. Вимоги до професійної підготовки та кваліфікаційних програм для гідів
12. Зінченко В. А. Екскурсологія як туризмологічна наука / В. А. Зінченко // Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: філософські науки. – 2010. – Вип. 8. – С. 211-223. – URL: www.tourlib.net
13. Історія екскурсійної діяльності в Україні : навч. посіб. : для студ. ВНЗ / В. К. Федорченко, О. М. Костюкова, Т. А. Дьорова, М. М. Олексійко ; М-во освіти і науки України, Київ. ун-т туризму, економіки і права. – Київ : Кондор, 2010. – 164 с.
14. Кононыхин С. В. Методические подходы к изучению и прогнозированию спроса на экскурсионные услуги / С. В. Кононыхин, Л. С. Ляхова // Вісник ДІТБ. Серія: Економіка, організація та управління підприємствами туристичної індустрії та туристичної галузі в цілому. – 2009. – № 13. – С. 200-207. – URL: http://tourlib.net/statti_tourism/kononyhin.htm
15. Король О. Д. Організація екскурсійних послуг у туризмі: Навчально-методичний посібник / О. Д. Король. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2016. – 144 с.
16. Король О. Д. Організація екскурсійних послуг у туризмі: Навчально-методичний посібник. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2016. – 144 с.
17. Любіцева О. О. Методика розробки турів: навчальний посібник / О. О. Любіцева. – 2-е вид., перероб. і доп. – Київ : Альтерпрес, 2008. – 300 с.
18. Маврина Н. С. Процесс формирования экскурсионной услуги / Н. С. Маврина // Культура народов Причерноморья. – 2009. – № 161. – С. 123-126. – URL: http://tourlib.net/statti_tourism/mavrina.htm
19. Мальська М. П. Планування туристичної діяльності: підручник / М. П. Мальська, О. Ю. Бордун; Міністерство Освіти і науки України. – Київ : Знання, 2010. – 310 с.
20. Покоłodна М. М. Організація екскурсійної діяльності : підручник / М. М. Покоłodна ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 180 с.
21. Попович С. Как создать экскурсионный продукт / С. Попович // Український туризм. – 2011. – № 2. – С. 80-83.
22. Портал путешествий [Електронний ресурс]. – URL: www.travel.ru
23. Романенко О. В. Організація екскурсійних послуг / О. В. Романенко // Культура народов Причерноморья. – 2009. – № 176. – С. 159-161. – URL: www.tourlib.net
24. Савина И. В. Экскурсоведение / И. В. Савина, З. М. Горбылева. – Минск : БТЭУ, 2004. – 335 с.
25. Туристичне країнознавство : підручник / А. Ю. Парфіненко, В. І. Сідоров, О. О. Любіцева. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К. : Знання, 2015. – 551 с.
26. Украинская туристическая информационная система [Електронний ресурс]. – URL: www.utis.com.ua
27. Хуусконен Н. М. Практика экскурсионной деятельности / Н. М. Хуусконен, Т. М. Глушанок. – Санкт-Петербург : Издат. Дом Герда, 2007. – 208 с.
28. Чагайда І. М. Екскурсознавство: Навчальний посібник / І. М. Чагайда, С. В. Грибанова – Київ : ІТФПУ, 2004 – 240 с.